

Analýza československého defektora o činnosti satelitních služeb

**Pavel Žáček
Patrik Košický**

V souvislosti s úmrtím papeže Jana Pavla II. se připomínala řada událostí jeho života, včetně čtyřicet let nevyjasněného atentátu tureckého teroristy. Připomeňme si tuto událost publikováním svérázného dokumentu z pera Josefa Frolíka, defektora z československé komunistické rozvědky do Spojených států, který ho v prosinci 1982 zpracoval zjevně na základě žádosti pracovníků americké Ústřední zpravodajské služby (CIA).¹⁾

Zvolení kardinála polského původu Karola Wojtyły²⁾ 16. října 1978 nijak nenadchlo představitele komunistického bloku, v čele se sovětským stranickým vedením. Již v průběhu následujícího roku sekretariát Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu rozhodl o zahájení kampaně proti novému papeži,³⁾ jejíž bezpečnostní stránku pochopitelně převzal do svých rukou Výbor Státní bezpečnosti (KGB). I když stále ještě nejsou známy přesvědčivé důkazy, je pravděpodobné, že právě toto rozhodnutí nejvyššího sovětského kolektivního vedení vedlo až k tragickým událostem z května 1981.

V 17. hodin 17. minut dne 13. května 1981 na Svatopetrském náměstí ve Vatikánu vystřelil Mehmet Ali Agca z davu poutníků na necelých šest metrů vzdáleného papeže Jana Pavla II. Kulka z browningu tureckého teroristy ráže 9 mm pronikla břišní dutinou, roztránila tračník a tenké střevo a vyšla ven sakrálním žilovým systémem. Ošetřující lékaři posléze prohlásili, že projektil zákrakem minul o několik milimetrů centrální aortu.⁴⁾

Střelec byl na místě zadržen, předán policii a předveden před soudce. Agca měl prohlásit, že je nacionalistickým ateistou a nepřítelem katolické církve, stejně jako amerického a sovětského imperialismu.⁵⁾ Brzy se ukázalo, že byl hledán nejenom Interpolem, ale navíc nejvyššímu před-

staviteli katolické církve vyhrožoval těsně před návštěvou Turecka vraždou. V Římě se atentátník ubytoval v hotelu nedaleko Vatikánu, odkud prý vedl vícero telefonických rozhovorů se zahraničím. Policie u něj měla zajistit značnou sumu peněz. „*Jeho mnohé cesty po Evropě, osobné kontakty, ako aj množstvo peňažných prostriedkov, hoci bol bez práce, dokazujú, že tu išlo o cieľavedome organizovanú akciu.*“⁶⁾

První úkony italské policie, realizované v úzké spolupráci s tureckými a německými specialisty, brzy potvrdily, že atentátník nejednal sám a nešlo tedy o čin osamocené pomatence. Domácí i zahraniční média situaci obsáhle komentovala: „*Sú dôvody domnievať sa, že Mehmet Ali Agca je len viditeľným vykonávateľom úlohy, určenej neviditeľnými silami, ktoré ho vyhládali ako nástroj, viedli ho a ochraňovali,*“ napsal již 29. května 1981 *Paris Match*. Suzanne Labinová v širších souvislostech analyzovala levicový i pravicový mezinárodní terorismus. Poukázala v této souvislosti na výcvikové střediska teroristů v Sovětském svazu, Bulharsku, Československu, Německé demokratické republice, na Kubě a v Lybii. Jen sovětská Státní bezpečnost KGB mohla využívat všechny tyto teroristické kapacity. Autorka v závěru položila logickou otázku: „*A čo, ak tento terorista bol agentom KGB?*“

Na sovětské bezpečnostní složky poukázala deset dní předtím rozšiřovaná informace nejmenované západní tajné služby, která navíc jako iniciátora atentátu přímo označila hlavní zpravodajskou správu Generálního štábu sovětské armády. Právě GRU prý měla za spolupráce s KGB vytipovat předního pravicového teroristu jako vhodného útočníka. „*Už koncom roku 1979 GRU zorganizovala útek na smrť odsúdeného teroristu Ali Agcu z väzenia za pomoci niekoľkých*

1) Josef Frolík (1928 - 1989) nar. v Libušíně u Slaného vstoupil v roce 1947 do Komunistické strany Československa (KSČ), od roku 1949 pracoval v administraci Rudého práva, po absolvování základní vojenské služby byl na vlastní žádost přijat do ústřední účtárny ministerstva vnitra. V březnu 1955 nastoupil jako referent Státní bezpečnosti na ekonomickou kontrarozvědku (IV. správa MV), kde úspěšně působil až do října 1960, kdy se pod krycím jménem „Floriant“ stal příslušníkem správy rozvědky (I. správa MV). Od dubna 1964 do března 1966 příslušníkem rezidentury Londýn, poté na úseku zahraniční kontrarozvědky (6. odbor). V roce 1968 řídil rezidentury Bejrút a Kábul, během Pražského jara se přiklonil k tzv. reformistům a než byl kádrově řešen, odejel v červnu 1969 na dovolenou do Bulharska, odkud unikl do Spojených států. Po vytěžení americkými zpravodajskými orgány (s nimiž podle některých tvrzení spolupracoval již v Československu) svědčil před podvýborem Sněmovny reprezentantů Kongresu, přežil údajně několik atentátů a pod přijatým jménem zřejmě v roce 1989 zemřel na Floridě. Srov. TOMEK, Prokop: Josef Frolík - muž na nepravém místě. In: *Securitas Imperii*, č. 8, 2001, s. 183 - 190.

2) Karol Wojtyła (1920 - 2005) nar. v polském mestečku Wadowice. Počas okupácie začal tajne študovať teológiu a 1. novembra 1946 bol vysvätený za kňaza. Po vysviacke pokračoval v štúdiu filozofie a teológie v Ríme. Pápež Pius XII. ho v lete roku 1958 vymenoval za pomocného krakovského biskupa. Za kardinála bol menovaný 26. júna 1967 a zvolený za pápeža 16. októbra 1978. Po štyroch a pol storočí sa stal prvým pápežom netalianskeho pôvodu.

3) SZULC, Ted: *Papež Jan Pavel II.* Praha 1995, s. 282.

4) *Tamtéž*, s. 272.

5) WALSCH, Michael: *Jan Pavel II.* Brno 1995, s. 97. Agca konkrétne prohlásil: „Vystrelil som na pápeža, aby som protestoval proti imperializmu Sovietskeho zväzu a Spojených štátov amerických a proti vyvražďovaniu národov v Afganistane a v El Salvadore, ktoré páchajú tieto veľmoci...“ LABO, Šebastián: *Zabijem pastiera (Atentát na pápeža)*. Bratislava 1990, s. 144.

6) LABO, Š.: *Zabijem pastiera*, s. 10 - 11.

tureckých důstojníků... Po úteku Mehmet Ali Agca v zahraničí strávil určitý čas vo výcvikovním stredisku neďaleko mesta Simferopol na Kryme, kde dostával ďalšie inštrukcie. Cvičil sa v streľbe na terč v pomalom pohybe...⁷⁾

Během tří týdnů, které Jan Pavel II. strávil v nemocnici, se vyrojilo množství spekulací o spiknutí proti papeži, mezi nimi pochopitelně i varianta „složitého spiknutí KGB, jehož cílem bylo zprovodit ze světa člověka, který mohl podnítit revoluci v Polsku, jež by se pak nemusela zastavit a vyvolala by pád komunismu i v ostatních státech východní Evropy...“ Někteří bezpečnostní odborníci považovali Agcovo spojení s bulharskou Státní bezpečností za prokázané. V centru pozornosti byl zejména odjezd velkého stěhovacího vozu chráněného diplomatickou imunitou z bulharského velvyslanectví v Římě pouhé dvě hodiny po atentátu. Většina komentátorů se shodovala na tom, že případné spiknutí s bulharským podílem by se určitě neobešlo bez schválení KGB, která by pak pravděpodobně byla i organizátorem. Tuto verzi přijal za svou i někdejší ministr zahraničí USA Henry Kissinger, který dokonce obvinil předsedu KGB Jurije Andropova, že by udělal cokoliv, jen aby zamrazil vlivu Jana Pavla II. na Polsko.⁸⁾

Podle T. Szulce byl Agca již od mládí spojen s „tureckou mafií“. Do komunistického Bulharska prý pašoval zbraně, drogy a cigarety a vydělával tak „velké peníze“. Kromě toho měl být rovněž v kontaktu s extrémně pravicovou teroristickou organizací „Šedí vlci“, militantním křídlem Národní akční strany. Dne 1. února 1979 se spolupodílel na vraždě liberálního redaktora Abdi Ipekciho z nejvýznamnějších istanbulských novin *Milliyet*. V polovině roku byl uvězněn, ale již 25. listopadu se Agcovi podařilo z vojenského vězení Kartal-Maltepe utéct, pravděpodobně za „pomoci zvenčů“. Hned druhého dne zaslal novinám dopis, v němž mj. uvedl důvod svého útěku: „Západní imperialisté se obávají, že Turecko a jeho bratrské islámské národy by na Blízkém východě mohly získat politickou, vojenskou a ekonomickou moc, a proto v této ožehavé době posílají do Turecka velitele křížové výpravy Jana Pavla II. v přestrojení za náboženského vůdce. Nebude-li tato návštěva zrušena, bezpochyby papeže - vůdce zabijou...“

Tři čtvrtě roku před atentátem křížoval Agca po západní Evropě. Kromě Říma navštívil Curych, Vídeň, Palma de Mallorcu a nakonec Milán, kde od agenta „Šedých vlků“ převzal zbraň. Tři dny před akcí se terorista vrátil do Říma. Ještě

před papežovou veřejnou audiencí odpoledne 13. května 1981 zjišťoval spolu se dvěma dalšími Turky a Bulhary, jak to vypadá na Svatopetrském náměstí. Po svém chycení se Agca k činu okamžitě přiznal. Nebylo divu, že byl po třídenním procesu 22. července 1981 odsouzen na doživotí.

V květnu 1982 Agca svým novým přiznáním oživil variantu širšího bulharsko-tureckého spiknutí, i když předtím trval na tom, že čin spáchal sám. Zmínil se dokonce i o plánech na zavraždění Lecha Wałęsy v průběhu jeho návštěvy Vatikánu počátkem roku 1981, kdy byl dvakrát přijat Janem Pavlem II. Polský odborový vůdce měl být zabit bombou umístěnou v autě u jeho hotelu. Plán byl prý odvolán s ohledem na rozsáhlé nasazení policistů.⁹⁾

O dva roky později v červnu 1984 italský státní prokurátor formálně obvinil tři bulharské občany a pět Turků ze spiknutí s cílem spáchat atentát na Jana Pavla II. Koncem března 1986 je římský soud všechny zprostil viny s tím, že neexistují dostatečné důkazy, aby byli uznáni vinnými. Případ však stále nebyl uzavřen, neboť soud je zároveň neprohlásil nevinnými.¹⁰⁾ Řada novinářů i dalších pozorovatelů tvrdě kritizovala italskou justici. Veřejnost stála před dvěma různými přístupy: křesťanskou láskou a odpuštěním a justiční spravedlností.¹¹⁾

Pro papeže byla zjevně ideologická motivace, ba dokonce pravá identita organizátorů atentátu druhořadá. Již při třetí audienci na Svatopetrském náměstí po svém uzdravení 21. října 1981 hovořil Svatý otec o odpouštění. Vrátil se k atentátu, k atentátníkovi i k motivu vraždy. V krátkém projevu k německým poutníkům prohlásil: „*Milí bratia a sestry... Naše myšlienky sa dnes ešte raz vracajú k tragickej udalosti z 13. mája. Už v deň atentátu a v nasledujúcu nedeľu pri modlitbe Anjel Pána som atentátníkovi v kresťanskej láske odpustil. Sám Kristus nás k tomu dôrazne napomínal a v hodine svojej smrti nám dal žiarivý príklad, keď sa na kríži modlil za tých, čo ho ukrižovali: 'Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo činia' (Lk 23, 24). Od Kainovho krvavého činu je každá vražda bratovraždou, ktorej krv hlasite volá zo zeme k Bohu do nebies. Modlime sa za všetkých, ktorí si ešte aj dnes takto poškvŕňujú svoje ruky a svoje svedomie: 'Odpusť nám naše viny, ako aj my odpúšťame svojim vinnikom'.*“¹²⁾

Dne 27. prosince 1983 Jan Pavel v průběhu své návštěvy římské věznice Rebibbia mimo jiné dvacet minut hovořil s atentátníkem Ali Agcem. „*O čom sme spolu hovorili, zostane tajomstvom medzi nami dvoma. Hovoril som s ním*

7) *Tamtéž*, s. 142 - 143.

8) WALSCH, M.: *Jan Pavel II.*, s. 97.

9) SZULC, T.: *Jan Pavel II.*, s. 276 - 278.

10) *Tamtéž*, s. 282.

11) LABO, Š.: *Zabijem pastiera*, s. 257 - 258.

12) *Tamtéž*, s. 150, 152.

ako s bratom o tom, že som mu odpustil a že mu dôverujem.“¹³⁾ Další lekci z křesťanské lásky dal papež celému světu 20. února 1987, když v soukromé audienci přijal paní Agcovou a ubezpečil ji, že jejímu synovi odpustil.¹⁴⁾

K jednoznačnému závěru nedospělo nejenom soudní vyšetřování v Itálii, ale ani pátrání amerických zpravodajských služeb, které mohly využít specifických prostředků. Analytikové samotné Central Intelligence Agency byli ve svých závěrech zjevně rozpolceni. Nejprve se stavěli skepticky k možnosti, že by sovětské vedení chtělo tak zásadním způsobem narušit své vztahy s Vatikánem.¹⁵⁾ Podle odtajněných materiálů CIA si prý agentura až do listopadu 1982 neuvědomovala, že existuje nějaká „spojitost s Bulhary“. Teprve tehdy začal jejich činnost Agca otevřeně spojovat s pokusem o atentát na papeže (zde také hledíme důvod, proč se americká tajná služba krátce na to obrátila i na Josefa Frolíka se žádostí o vyjádření).

První hodnotnou studii o událostech ve Vatikánu v roce 1981 vypracovala CIA pod názvem „Přehled zaznamenaných zpráv“ až v květnu 1983. Tato analýza však spíše zpochybňovala „spoluvinu Bulharska“. Další studie nazvaná „Agcův pokus zabít papeže: Čin se sovětskou účastí“ byla prezentována v dubnu 1985 poté, co ředitel CIA William Casey vyjádřil své osobní přesvědčení, že Agca byl zabiják pracující pro Bulhary z rozkazu KGB. Ani tento dokument ale neobsahoval jasné důkazy, že Moskva stála v pozadí útoku na papeže.

Neúplné informace jsou bohužel známy o analýze National Security Agency (NSA), která prý během několika dní po atentátu zjistila, že se množství šifrovaných zpráv mezi bulharským velvyslanectvím (tj. rozvědnou rezidenturou) v Římě a sídlem bulharské Státní bezpečnosti v Sofii v březnu a dubnu 1981 radikálně zvýšilo. Po rozbití bulharských kódů NSA zjistila podezřelou formulu, které mohly mít souvislost s 13. květnem 1981. Činnost Bulharů sice během prvních čtr-

nácti dnů května opadla, nicméně po útoku na papeže se Sofie v jedné depeši ptala, zda „se tím dostal tajně ze země“. Na další informace, které ovšem mohou vnést zásadní světlo do celého případu, si však bohužel budeme muset ještě nějakou dobu počkat.¹⁶⁾

Pokud bychom měli závěrem položit základní otázku kriminalistiky *Cui bono*, odpověď se nabízí: v průběhu rekonvalescence Jana Pavla II. zemřel 28. května na rakovinu kardinál Wyszyński, druhá osobnost katolické církve v Polsku. Vnitropolitická krize ohrožující celý sovětský mocenský blok pak vyvrcholila 12. prosince 1981, kdy Wojciech Jaruzelski za pomoci armády paralyzoval Solidaritu i další opoziční hnutí a zajistil tak v Polsku komunismus pro další dekádu.¹⁷⁾

1982, 26. prosince. – Analýza možných souvislostí komunistických bezpečnostních složek s atentátem na Jana Pavla II.¹⁸⁾

Vazalský poměr československé tajné služby ke KGB

Současný bezprecedentní mezinárodní skandál, ve kterém turecký atentátník Ali Agca¹⁹⁾ je dáván do souvislosti s činností bulharské tajné služby²⁰⁾, [v jejímž žoldu se údajně pokusil o zavraždění papeže Jana Pavla II., jakož i další indicie inkrimující [kompromitující] bulharskou tajnou službu v souvislostech s únosem amerického generála Jamese Doziera²¹⁾, položil] na otázku dne samostatnost a vazalství satelitních zpravodajských služeb sovětského bloku.

Máme-li nezaujatě odpovědět na otázku, [zda KGB a její bývalý šéf, dnešní generální tajemník ÚV KSSS, Jurij Andropov²²⁾, věděl o plánech bulharské rozvědky, musíme zrekapitulovat historii vazalských vztahů satelitních služeb vůči službě sovětské, zvážit míru kontroly KGB nad těmito službami, proniknutí KGB do těchto služeb, jakož i míru exploatace [exploatace] těchto služeb pro velmocenské zájmy Sovětského svazu.

13) Samotný Agca v jednom z mnoha rozhovorů prohlásil „papež ví všechno“. V listopadu 1992 seznámil papežský nuncius v Sofii arcibiskup Mario Rizzi novináře se svým názorem, že Svatý otec „určitě zná celou pravdu, i když věřím, že nemá zájem vnést světlo do této události. Jan Pavel II. je přesvědčen, že jeho život byl zachráněn zázrakem...“ SZULC, T.: *Jan Pavel II.*, s. 283.

14) *Tamtéž*, s. 254.

15) *Tamtéž*, s. 280 - 281.

16) *Tamtéž*, s. 279 - 280.

17) Srov. WALSCH, M.: *Jan Pavel II.*, s. 97.

18) Josef Frolík třináctistránkový elaborát podepsal jako „Joe“; kopii písemnosti předal Jan Beneš do knihovny Libri Prohibiti v Praze.

19) Mehmet Ali Agca si v Taliánsku odpykal len 19 rokov trestu, v polovici júna roku 2000 ho omilostili a vydali do Turecka, kde sa pred súdom zodpovedal za dávne obvinenia z ozbrojenej lúpeže. Vo väzení si momentálne odpykáva desaťročný trest za vraždu novinára.

20) Durzhavna Sigurnost (DS) – bulharská tajná služba vznikla po roku 1949 pod priamym vplyvom KGB, ktorá školila a neskôr často využívala agentov DS.

21) Generál James L. Dozier, najvyšší dôstojník americkej armády pri NATO – veliteľstvo Južná Európa vo Verone. Dňa 17. decembra 1981 bol členmi teroristickej skupiny Červená brigáda unesený zo svojho bytu. Únoscami bol prevezený v lodnom kufri z Verony do Padovy, kde v stane umiestnenom v byte strávil 42 dní. Oslobodený bol taliánskou NOCS (Operatívna skupina ústrednej bezpečnosti), pri zásahu ktorej nepadol jediný výstrel. Pozri: <http://students.engr.scu.edu/~jabraham/specwar/specops/italy/nocs/page4.html>

22) Jurij Vladimirovič Andropov (1915 – 1984) od roku 1954 veľvyslanec Sovietskeho zväzu v Maďarsku. V rokoch 1967 až 1982 šéf KGB (Výbor štátnej bezpečnosti). Po smrti Leonida I. Brežneva v zime 1982 sa stáva generálnym tajomníkom Ústredného výboru Komunistickej strany Sovietskeho zväzu a prvým mužom krajiny.

Moje znalost je omezena pouze na rozvědku satelitního Československa. Protože však neexistuje podstatný rozdíl v nadřazenosti KGB nad jednotlivými satelitními službami, je možné vyvodit ze závěrů učiněných u československé služby, závěry [také] pro službu bulharskou.

Kontrola a podřízenost československé služby je všetranná a dokonce v mnohých bodech i několikanásobně se překrývající. Systém zavedené kontroly nedává československé službě ani tu nejmenší příležitost, aby podnikla sebemenší samostatnou akci a možnost úniku kontroly [před kontrolou] takovéto akce je neexistující [neexistuje].

Pokud se vrátíme do doby krátce po únoru 1948[,] najdeme v činnosti československé rozvědky některé operace, které by snad bylo možné nazvat samostatnými. Bylo tomu tak proto, že mnohonásobně překrývající se kontrola, uplatňovaná sovětskou službou v pozdějších letech, ještě neexistovala. Československá služba byla dosud složena z lidí s různorodou politickou ideologií a rozvědku neměla dosud ve svých řadách oficielní sovětské poradce. Uvnitř služby bylo několik desítek sovětských agentů českého nebo slovenského původu, ale ti, ve vztahu k sovětské rozvědce, byli opravdu považováni za agenty se vši mírou nezbytné konspirace při jejich řízení a obsluze.²³⁾ Uvnitř služby neseděli legálně vyslaní důstojníci sovětské rozvědky, kteří pod krytím „rad“ mohli obsluhovat svoji agenturu²⁴⁾ tak, jako jejich následníci o několik let později. Na ÚV KSČ byl vedením kontroly přes celou bezpečnost, tedy i rozvědku, pověřen dosud žijící generální tajemník Rudolf Slánský.²⁵⁾ Protože v oné době bylo nejdůležitější otázkou režimu v Praze[,] a nakonec i v Moskvě[,] přežití režimu, odrazení pokusů o jeho zvrát, zamezení rozvratu hospodářství a neutralizace činnosti služeb Západu na území Československa, věnovala se největší pozornost kontrarozvědce a Správě vyšetřování StB.²⁶⁾ Nejdůležitějším úkolem sovětské služby v Československu bylo likvidování skutečných a domnělých nepřátel komunistického režimu.

Doprovodné jevy tohoto úsilí, jako byly absurdní vyšetřovací metody, mučení a bití zatčených, hromadná zatýkání a monstrprocesy, nebyly jen součástí stalinismu, jak se nám někteří komunističtí reformátoři snaží tvrdit, ale názorná ukázka dialektického uplatnění leninského názoru na revoluční teror. Nic se ostatně tak příliš ne-

změnilo ani v současné době, kdy stalinismus byl formálně odsouzen, jak ukazují příklady z „lido- věho“ Afganistánu, Etiopie, Jemenu, Vietnamu a Kambodže. Jen snad to, že v satelitních zemích Evropy se režim přijatelně zkonsolidoval, kdežto v nových „socialistických zemích“ dosud bojuje o přežití. Tito inkvizitoři moderní doby, včetně onoho „amerikofila a skrytého liberála“ Andropova, jak se ho někteří pomatenci na Západě snaží charakterizovat a nestydí se při tom o sobě tvrdit, že jsou experty na Kreml a jeho politiku, nic nového nevymysleli než teror, zabíjení, lágry, snad jen ty toxiny a pohřbívání za živa. To ani dnes tolik odsuzování stalinisté neměli ve svém arzenálu „revoluční moci“.

V Praze oné doby byla usazena neoficielní skupina sovětských poradců, o které sice StB [Státní bezpečnost] věděla, ale vedení ÚV KSČ jako celek ne. Jen jedinci. Tato skupina neměla důvěru totiž k nikomu, dokonce ani ne ke svým starým agentům Gottwaldovi, Slánskému, Zápotockému a dalším. [...]27) Po legalizaci, i když stále prioritou práce byla upřena na kontrarozvědku, poradci se začali věnovat rekonstituování, organizačně i funkčně podobné československé rozvědce, která se postupem doby stala zmenšenou maketou KGB. Do akademie KGB v Moskvě odjeli první důstojníci rozvědky²⁸⁾, kteří se měli stát, a také se stali, páteří nové agenturně-kontrolní sítě KGB, která nejen typovala pro KGB nové kádry, ale také plně informovala KGB o činnosti rozvědky v zahraničí, začala plnit úkoly sovětského mocenského zájmu, předávala KGB produkci rozvědky a mnohdy i důležitější agenturu.

Když řady absolventů akademie KGB zhoustly, začalo se s plánováním a koordinací činnosti obou služeb. Nejdříve šlo o jednorocní, později o pětileté plány práce.

Plány byly rozpracovány až na jednotlivé důstojníky rozvědky, zesumarizovány podle jednotlivých zemí[,] cílování, politicko-vojenských a hospodářských seskupení. Výslednicí byl celkový plán služby. Plán byl připravován jak na centrále, tak na rezidenturách. Již při jeho sestavování byl do podrobnosti prodiskutován s poradci. Jeho návrhy i konečné znění bylo v kopiích předáno poradcům, poté zaslán do Moskvy ke konečné úpravě a posléze náčelník služby a několik dalších vyšších funkcionářů rozvědky odletělo, doprovázeno příslušnými poradci[,] do Moskvy, kde

23) J. Frolík zjevně naddimenzoval počet „agentů“ KGB v aparátu čs. rozvědky.

24) Agentura - agenturní síť.

25) Pochopitelně je míněna doba před Slánského zatčením a popravou v rámci procesu s protistranickým nepřátelským centrem.

26) Správa vyšetřování byla nejprve sektorem VI, posléze správou vyšetřování ministerstva vnitra a teprve poté správou vyšetřování StB.

27) Zde jsou vynechány dvě věty, které až příliš zjednodušovaly personální problémy stranické nomenklatury ve vztahu k Sovětskému svazu. Blíže viz publikace Karla Kaplana.

28) Srov. ŽÁČEK, Pavel: *Menší sestra. Vznik a vývoj První správy ministerstva vnitra, 1953-1959. Edice dokumentů*. Brno 2004, s. 221 - 263.

byla prodiskutována konečná verze plánu. Diskuse v Moskvě probíhaly mezi koncem června a srpna. V září plán vstupoval v platnost. Závěr diskusí se vždy konal u předsedy KGB, který údajně (znám pouze z vyprávění) shrnul hlavní úkoly „boje za mír a socialismus“ [,] jak se činnost rozvědek komunistického bloku oficiálně nazývá. Dal prý však vždy najevo, že jsou mu známy i detailní úkoly plánu tím, že vždy vyhmátl nějakou operaci, o které prohlásil, že se mu líbí, protože pomůže „společnému boji“ a ptal se na podrobnosti.

Již v padesátých letech bylo rezidentům čsl. rozvědky doporučeno, aby pravidelně „dobrovolně“ konzultovali s rezidentem KGB činnost rezidentury. Po roce 1960 se staly tyto konzultace povinností. Docházelo k nim týdně, nebo dvakrát za měsíc a bylo ponecháno na rezidentech samých[,], jak často se konzultace budou konat. V případě provalu, nebo nebezpečí defekce se konzultace konaly dle potřeby.²⁹⁾ Kromě tohoto způsobu kontroly, rezidentura KGB kontrolovala činnost rezidentury StB prostřednictvím své agentury z řad absolventů KGB akademie. Byl zde však i značný rezervoár agentů tajných, ke kterým se KGB oficiálně nehlásila a obsluhovala je jako každého jiného agenta v poli. O mnohých se vědělo, o těch, kteří byli neznámi, se masa řadových pracovníků rozvědky dozvěděla v okupační a pookupační době 1968 – 69, kdy prioritou KGB[,] zachránit Československo pro sovětský blok, převalila nutnost utajení a provalu agentury.

Vazalství československé služby bylo nejlépe vyjádřeno tím, že každá šifra, přicházející ze zahraničí do Prahy, byla po dešifraci zhotovena ve čtyřech výtiscích. Výtisk č. 1 dostal náčelník služby³⁰⁾, č. 2 hlavní poradce KGB na rozvědce, č. 3 náčelník příslušného odboru, č. 4 studijní a analyzační [analytický] odbor.

Od září 1968 se pořadí dešifrovaných informací změnilo v tom směru, že výtisk č. 1. dostal hlavní poradce KGB a teprve č. 2 náčelník služby.

Shrneme-li to, co již bylo řečeno, kontrola československé služby probíhala v době mého působení na centrále čsl. rozvědky³¹⁾, tedy v době poměrně liberálnější než je dnes, takto:

1) Prostřednictvím tak zvaných poradců KGB. Hlavní poradce byl obvykle v hodnosti dvou

nebo tří hvězdičkového generála. Jeho kancelář vždy sousedila s kanceláří ministra. Na centrále rozvědky byl tak zvaný hlavní poradce pro rozvědku, který obvykle měl jednoho zástupce a podřízené důstojníky na odborech a správách [po linii odborů a správ].³²⁾

2) Prostřednictvím absolventů akademie KGB v Moskvě. V roce 1969 již většina plánovaných míst byla obsazena těmito lidmi. Podle perspektivního plánu do roku 1972 měli být všichni náčelníci na StB, tedy i na kontrarozvědce, od šéfa služby dolů až po zástupce náčelníka oddělení, absolventy akademie KGB. Kromě toho měla rozvědka vyškolit v této akademii tak zvanou kádrovou rezervu z rad starších referentů – specialistů, kteří měli pak [prů]běžně nahrazovat přirozený úbytek mezi náčelnickým rankem. Snahou tohoto opatření bylo, aby případné úmrtí, propuštění, potrestání sovětského kádru neohrozilo kontrolní funkci poradců KGB.

3) Prostřednictvím tajné agentury KGB z řad důstojníků rozvědky, kteří neprošli akademií KGB v Moskvě. Šlo většinou o lidi, kteří měli kádrový „škraloup“ a přesto mohli sloužit na rozvědce bez potíží. (Spolupráce s nacisty v době války, špatný kádrový původ, zahlazené rozkrádání fondu rozvědky, vážné morální poklesky, atd.).

4) Prostřednictvím kontroly operací rozvědky. Každá operace rozvědky[,] i když již dříve schválená v plánu rozvědky, musela se před její realizací prodiskutovat s poradcem, který také obdržel kopii plánu provedení operace. Návrh obvykle prodiskutoval příslušný náčelník odboru nebo oddělení, zřídka řídicí orgán samotný. Jen oblíbenci [...] diskutovali o akci přímo. Operace, která vznikla náhodou a nebyla plánována, musela být, jako pravidlo projednávána poradcem, včetně všech detailů a eventualit. Pouze v případě tísne bylo možno věc na místě projednat s rezidentem KGB, anebo rezident KGB mohl kontaktovat československého partnera, anebo přímo řídicího orgána.³³⁾ (Viz můj případ s Ernie Robertsem³⁴⁾, agentem KGB, kterého jsem chtěl verbovat).

5) Prostřednictvím oddělení obrana a bezpečnost ÚV KSČ, také známým jako 8. oddělení ÚV KSČ, oddělení státní administrace atd.³⁵⁾ Ce-

29) Provalen se ve státobezpečnostní terminologii rozuměla dekonspirace (odhalení) či vniknutí protivníkovy služby do vlastní agenturní sítě; defekce znamenala zběhnutí příslušníka bezpečnostní složky.

30) Pochopitelně měl J. Frolík na mysli správu (zahraničně politické) rozvědky ministerstva vnitra, po roce 1969 hlavní správy rozvědky federálního ministerstva vnitra; krycím názvem I. správy MV, resp. I. správa FMV.

31) J. Frolík, alias „Florian“, sloužil v centrále čs. rozvědky od 1. 10. 1960, od 24. 4. 1964 po dva roky působil na rezidentuře Londýn, a pak až do 23. 6. 1969, dne svého odjezdu na „dovolenou“.

32) Po reorganizaci na jaře 1969 a vzniku hlavní správy rozvědky byla čs. ofenzivní služby rozčleněna podle jednotlivých linií činnosti na správy A (politická rozvědka), B (zahraniční kontrarozvědka), C (vědeckotechnická rozvědka), D (nelegální rozvědka), E (týlové součásti) a F (rozvědný úsek v Bratislavě).

33) Řídicí orgán byl důstojníkem operativního útvaru Státní bezpečnosti, který přímo (anebo nepřímo z centrály) řídil jednoho agenta či část agenturní sítě.

34) S největší pravděpodobností ide o Ernie Roberta (1912 - 1994), odborářského aktivistu a poslance za Labouristov (1979 - 1987). Aktivně podporoval Anti Nazi League (Liga proti nacizmu), založenou v roce 1977 proti krajnej pravici.

35) Do roku 1968 branně-bezpečnostní oddělení Ústředního výboru Komunistické strany Československa, poté oddělení státní administrativy ÚV KSČ.

lé toto oddělení, snad do posledního pracovníka, bylo v rukou KGB, alespoň ja neznám jediný případ, kdy tomu tak nebylo. Prostřednictvím tohoto oddělení KGB kontrolovala činnost stranických organizací v rozvědce a ostatních součástech aparátu bezpečnosti, obrany a justice. Zde šlo KGB o tak zvanou ideovou čistotu rozvědky a o kontrolní funkci nad projednáváním stranických případů za porušení stanov strany. KGB šlo v první řadě o to, aby zabránila potrestání svých agentů, a poté o možnost dostat do rukou kompromitující doklady, aby mohla zvážit, zda by nebylo lépe jich využít k případné verbovce nového agenta.

6) Prostřednictvím kontroly při jmenování do velitelských funkcí a při návrzích na vyslání na rezidenturu. Před každým jmenováním do funkce na centrále nebo na rezidentuře, poradce KGB dostal kádrový návrh k posouzení a teprve po schválení jím [jeho schválení] byl návrh formálně předložen oddělení obrany a bezpečnosti ÚV KSČ.

7) Prostřednictvím kontroly šifrového provozu rozvědky. Kompletně celý šifrový provoz rozvědky byl dáván k dispozici KGB. Od září 1968 dokonce v prvotisku. Protože KGB znala dešifrované telegramy, znala pochopitelně i šifru a mohla si kdykoliv ověřit, zda čsl. rozvědka nepodvádí a plně informuje KGB o své aktivitě.³⁶⁾

8) Prostřednictvím listovních [leteckých] zási-
lek rezidentur, které dopravovali do centrály diplomatické kurýři. Po otevření zapečetěné zásilky dostal řídicí orgán do ruky pouze osobní dopisy od svého partnera na rezidentuře. Vlastní zásilka se vracela řídicímu orgánu do rukou až se značným zpožděním týdne nebo deseti dnů. Obvykle byla korespondence popsána po straně jak poznámkami náčelníků, tak ruskými poznámkami poradců. Dokonce i osobní dopisy, které měly být náhradou za neformální diskusi mezi důstojníkem v poli a jeho řídicím orgánem na centrále, nebyly bezpečné a oba partneři se vyhýbali věcem, které by je mohly zkompromitovat.

9) Prostřednictvím klíčově rozestavených agentů KGB na centrále rozvědky. Šlo o agenturu v kádrovém odboru rozvědky, která umožňovala poradcům kontrolu osobních spisů pracovníků rozvědky a ovlivňování nábory nových důstojníků. V hlavním výboru KSČ na rozvědce, což umožňovalo kontrolu spisových stranických materiálů důstojníků rozvědky a kontrolu diskusních příspěvků na schůzích stranických organizací, na hospodářském odboru rozvědky, což umožňovalo kontrolu nad výdaji rozvědky, v agenturní podobě, kde měli poradci možnost kontroly valutových výloh rozvědky, v evidenci (central register) což umožňovalo kontrolu nad zájmovými oso-

bami rozvědky, v trezorových místnostech, kde se přechovávaly agenturní svazky rozvědky, v odboru šifrantů a radistů, v odboru diplomatických kurýrů, kde dvojice kurýrů byly sestavovány tak, aby vždy jeden z nich byl agentem KGB a nedošlo tak k nekontrolovatelné výměně zpráv mezi centrálou a rezidenturou a konečně v odboru inspekce, který zodpovídal za obranu vlastního aparátu rozvědky před proniknutím agentury protivníka. Tento odbor vzniklý na popud KGB na podzim 1968 byl od náčelníka po posledního referenta zcela složen z agentů KGB. Odbor speciálních operací, jakož i odbory nelegálů, byly dle pověstí cirku[lujících] na centrále pod nejpodrobnějším dohledem KGB.

KGB pochopitelně nekontrolovala, a ani nemohla kontrolovat denní drobnou práci řadových orgánů, pokud šlo o schůzky s agenturou v Československu, o prověrky osob v archivech, v ústřední evidenci, ani se nezajímala o to, kolik ten či onen agent na domácí bázi dostal na odměnách, jaké výlohy mu byly hrazeny, nezjišťovala dokonce ani, kdo byl sledován, ale okamžitě, většinou předem než řídicí orgán, věděla o zajímavých stycích uskutečněných pod dohledem sledovačů (pravděpodobně od poradců ze Správy sledování StB³⁷⁾.

Závěrem se dá říci, že kontrola československé služby byla tak všeobsáhlá, vše zahrnující, že by bylo úplným výkřikem pošetilosti předpokládat, že by služba mohla v zahraničí zahájit docela běžnou operaci, o které by nevěděla KGB, a která by nebyla pod její kontrolou. Možnost, že by československá rozvědka uskutečnila ze svého vlastního rozhodnutí nebo z rozhodnutí skupiny orgánů operaci[,] její[m]ž cílem by bylo zavraždění papeže, nebo únos vysokého důstojníka západní mocnosti, je absolutně nulová.

Mám-li proto odpovědět na otázku, zda sovětská služba věděla o operaci proti papeži Janu Pavlu II., musím na základě prožitých minulých skutečností říci bezvýhradně ANO.

Mám-li proto odpovědět na otázku, zda-li akci proti papeži Janu Pavlu II. schválila KGB, pokud ji přímo nenařídila, musím na základě skutečností říci bezvýhradně ANO.

Mám-li proto odpovědět na otázku, zda o akci věděl a s akcí souhlasil dnešní generální tajemník ÚV KSSS Jurij Andropov, musím na základě minulých zkušeností říci bezvýhradně ANO.

Mám-li proto odpovědět na otázku, zda KGB nařídila bulharské službě zavraždit papeže, musím na základě minulých zkušeností odpovědět bezvýhradně ANO.

Zavraždění papeže nevyžadovaly národní záj-

36) Zjednodušeně řečeno: čs. rozvědka používala šifry, které byly šifrovacími pracovišti Státní bezpečnosti vytvářeny a aplikovány za sovětské asistence. Jejich podoba byla tedy sovětským bezpečnostním orgánům známa od samého počátku.

37) Správa sledování (a ochrany zastupitelských úřadů kapitalistických států) měla v rámci ministerstva vnitra krycí označení VII. správa MV, od roku 1964 IV. správa MV.

my Bulharska, ale Sovětský svaz pravděpodobně jeho odstranění považoval za svůj životní zájem, stejně tak, jako řada polských prosovětských živlů ve vedení Polské sjednocené dělnické strany.³⁸⁾

Na základě [svých] zkušeností se domnívám, že o operaci proti papeži Janu Pavlu II. věděli na bulharské straně tyto lidé:

Teodor Živkov,³⁹⁾
ministr vnitra,
náčelník bulharské rozvědky,
náčelník Správy zahraniční kontrarozvědky,
náčelník odboru speciálních operací,
příslušný řídicí orgán na odboru speciálních operací,
příslušné sekretářky,
šifřanti,
vedení oddělení obrana a bezpečnost při ÚV KSB,
vedoucí funkcionář KSB na centrále bulharské rozvědky,
rezident bulharské rozvědky v Římě,
zástupce rezidenta bulharské rozvědky pro zahraniční kontrarozvědku v Římě,
důstojník nebo důstojníci přímo pověřeni provedením operace v Římě.⁴⁰⁾

Na základě zkušeností se domnívám, že na sovětské straně o operaci proti papeži věděli:

Jurij Andropov,
zástupce předsedy KGB pro speciální operace,
náčelník odboru speciálních operací KGB,
náčelník odboru poradců KGB,
řídicí orgán odboru poradců KGB pro bulharskou rozvědku,
hlavní poradce KGB v Bulharsku,
poradce KGB pro odbor speciálních operací bulharské rozvědky,
rezident KGB v Římě,
zástupce rezidenta KGB v Římě pro odbor speciálních operací,
hlavní poradce KGB ve Varšavě,
poradce KGB pro odbor speciálních operací polské rozvědky,
řídicí orgán odboru poradců KGB pro polskou rozvědku,
rezident KGB ve Varšavě.

O operaci mohli být informováni někteří vedoucí činitelé polské rozvědky, pečlivě vybraní poradci KGB a někteří vedoucí činitelé Polské sjednocené dělnické strany.

Je velice pravděpodobné, že o operaci byli informováni členové politbura ÚV KSSS, včetně zesnulého gen. tajemníka Leonida Brežneva.⁴¹⁾ Je otázkou, zda politburo, nebo L. Brežnev sám nedal příkaz k operaci.

Nestojí tedy před námi otázka[,] zda KGB a její bývalý předseda Jurij Andropov věděli, ale zda italská vláda a italští vládní činitelé mluví pravdu.

Pokud to, co jsme slyšeli z úst italského ministra obrany, spravedlnosti a vnitra je pravda a ne dezinformace, otázka je jasně odpovězena.⁴²⁾ Ten, kdo dnes v Americe tvrdí opak, buď neví co říká, anebo to říká za cizí peníze.

Otazníkem zůstává[,] proč bulharská služba neodvolala okamžitě po ukončené operaci Sergeje I. Antonova a proč povolala „na dovolenou“ tak pozdě „diplomaty“ Teodora Ajvazova a Jelio K. Vassilieva. Odpověď může ležet v příslovečné neschopnosti bulharské služby, jež v kruzích satelitních rozvědek je předmětem neustálého vtipkování, v mlčení Ali Agči v době procesu s ním a nakonec i v narůstající aroganci Sovětského svazu, která zůstala několikrát nepotrestána v minulosti, naposledy když pod vedením KGB poradců afgánská bezpečnost vzala útokem budovu, kde byl unesený americký velvyslanec Mr. Adolph Dubs⁴³⁾, nebo deštníkové vraždy disidentů v západní Evropě.⁴⁴⁾ Trest zatím postihl jen politické trpaslíky, Lybii a Írán. Ne však už arci teroristu Arafata⁴⁵⁾ nebo ty komunistické země, které podporují Rudé brigády.

Arogantní mocnost, která si nemůže vynutit úctu a respekt pozitivními činy, se může odhodlat k činům, které mohou tento respekt získat prostřednictvím strachu. Adolf Hitler si nepočínal jinak.

38) Srov. LABO, Šebastián: *Zabijem pastiera*, s. 142 - 143.

39) Todor Živkov (1911-1998), bulharský politik, v letech 1962 - 1971 předseda vlády a předseda Komunistické strany Bulharska. V letech 1971 - 1989 prezident Bulharské lidové republiky.

40) Je pravděpodobné, že o akcích zvláštní důležitosti („ostré akce“) mohl v satelitní rozvědkě vědět ještě menší počet osob, vyloučení např. mohli zůstat jednotliví referenti odborů, sekretářky, ale i příslušníci rezidentur v daném regionu.

41) Leonid Iljič Brežnev (1906 - 1982), v letech 1964 - 1982 generální tajemník Komunistické strany Sovětského svazu.

42) Srov. T. Szulc: „Podle italských vládních vyšetřovatelů v červenci 1980 Agca odjel do bulharské Sofie, kde se údajně dostal do styku s agenty bulharské tajné služby (Durzhavna Sigurnost). Ti prý najali Agcu, aby na jaře roku 1981 spáchal atentát na papeže, a tak nepřímou sprovodil ze světa Solidaritu. Měl za to dostat 400 tisíc amerických dolarů.“ SZULC, T.: *Jan Pavel II.*, s. 277.

43) Adolph Dubs byl v letech 1978 - 1979 velvyslancom USA v Afganistane. Dňa 14. februára 1979 neznámymi únoscami unesený. Ešte v ten istý deň bol zastrelený pri krížovej palbe počas zásahu afgánskej polície.

44) Tzv. dáždňiková metóda bola použitá bulharskou tajnou službou v roku 1978 na likvidáciu bulharského emigranta Georgija Markova. Markov pracoval v BBC a pre Slobodnú Európu. Počas čakania na autobus bol pichnutý ihlou napustenou jedom, ktorá bola ukrytá v dáždňiku. O tri dni na následky otravy zomrel. Porov. CHURAN, Milan a kol.: *Encyklopedie špionáže*. Praha 2000, s. 70.

45) Arafat (1929 - 2004) celým menom Muhammad Jásir Abdar Raúf Arafat Kudváh Husajní, podľa overených zdrojov narodený v Káhire, podľa jeho slov však v arabskej štvrti východného Jeruzalema. Koncom 50. rokov 20. storočia založil spolu s priateľmi z palestínskej študentskej organizácie Gaze organizáciu Fatah, ktorá v roku 1965 zahájila boj proti Izraelu. V roku 1969 sa Fatah stal súčasťou Organizácie za oslobodenie Palestíny (OOP) a Arafat sa dostal na čelo oboch organizácií. V novembri 1988 vyhlásil v mene Palestínskej národnej rady na území okupovanom Izraelom Štát Palestínu a stal sa jeho prezidentom. V čase studenej vojny udržiaval Arafat živé kontakty so socialistickými štátmi. Len v bývalom Československu bol desaťkrát. Podporil tiež Saddáma Husajna pri invázii do Kuvajtu v roku 1990. Po tajných jednaniach s Izraelom podpísal v jeseni 1993 dohodu o vzniku Palestínskej autonómie. V roku 1994 sa stal držiteľom Nobelovej ceny za mier. Od konca roku 2001 žil vo svojom sídle v Ramaláhu na západnom brehu Jordánu zablokovaný izraelskými vojakmi v dôsledku palestínskeho povstania.